

Z mohistickej knihy:

Kniha 2 – Nadšenie cnostného

Povýšenie cnostných I:

Mozi povedal:

Všetci vládcovia chcú mať svoje provincie bohaté,

svoj ľud početný

a svoje súdnictvo

na zaistenie poriadku.

To, čo ale získajú,

nie je bohatstvo ale chudoba,

nie zástupy ale nedostatok,

nie poriadok ale chaos –

toto znamená prísť o to,

čo si želajú a získať to,

čomu sa vyhýbajú.

Prečo je to takto?

Je to preto,

že títo vládcovia zlyhali

vo velebení cnostných

a zamestnávania schopných

vo svojej vláde.

Keď sú v krajine

cnostní ľudia početní,

poriadok bude stabilný.

Keď sú cnostní vzácnosťou,

poriadok bude nestabilný.

Preto úloha pánov

nespočíva v ničom inom,

než vo zväčšovaní

počtu cnostných.

No aký je spôsob zvyšovania

počtu cnostných?

Mozi povedal:

Dajme tomu, že sa požaduje

znásobiť počet dobrých

vodičov v krajine,

bude teda iba prirodzené

obohatiť ich,

ctiť ich, rešpektovať ich

a chváliť ich.

Potom možno očakávať,

že krajina bude

oplývať dobrými vodičmi.

O čo viac by sa toto

malo robiť

v prípade cnostných

a výnimočných,

ktorí sú pevní v morálke,

zbehlí v rečníctve,

skúsení v štátnickom umení

- pretože títo ľudia sú

pokladmi národa

a hybnými silami štátu.

Aj oni by mali byť

obohatení, ctení,

rešpektovaní a chválení,

aby ich mohlo byť hojne.

Keď starodávni múdri

králi vykonávali vládnutie,

vyhlasovali:

„Nečestní nebudú obohatení,

nečestní nebudú ctení,

nečestní nebudú

uprednostňovaní,

nečestní nebudú dôverní.“

Keď to počuli,

všetci bohatí a uznávaní

v krajine začali

uvažovať, hovoriac:

„To, na čom som

doteraz závisel,

bolo bohatstvo a česť.

Teraz Pán

povyšuje spravodlivých

bez diskriminácie voči

chudobným a skromným,

preto ja nemôžem robiť

nečestné veci.“

Keď to počuli,

privilegovaní tiež začali

uvažovať, hovoriac:

„To, na čom som doteraz

závisel, bola priazeň.

Teraz Pán povyšuje

spravodlivých

bez diskriminácie voči tým,

ktorí boli úplne prehliadaní,

preto ja nemôžem robiť

nečestné veci.“

Keď to počuli tí,

ktorí boli dôverní,

začali uvažovať, hovoriac:

„To, na čom som doteraz

závisel, bola dôvernosť.

Teraz Pán povyšuje

spravodlivých

bez diskriminácie voči tým,

ktorí boli vzdialení,

preto ja nemôžem robiť

nečestné veci.“

Keď to počuli tí,

ktorí boli vzdialení,

tiež začali uvažovať,

hovoriac: „Myslel som si,

že keď som vzdialený,

nemám byť na čom závislý.

Teraz Pán povyšuje

spravodlivých

bez diskriminácie voči tým,

ktorí boli vzdialení,

preto ja nemôžem robiť

nečestné veci.“

Vazali vo vzdialených

oblastiach, ako aj

mládež v paláci

a davy v rámci hraníc krajiny,

ako aj dedičania

žijúci na štyroch hraniciach,

počujúc toto,

všetci súťažili

v robení spravodlivých vecí.

Aký je teda dôvod

pre toto všetko?

Je to len vďaka

materiálnym statkom,

že nadriadený môže

zamestnať podriadených

a je to len vďaka štátnickému

umeniu, že podriadený

môžu slúžiť svojmu pánovi.

Zoberme si ako príklad

bohatého človeka, ktorý

vybudoval vysoké múry

a nechal len jednu bránu.

Keď tam vstúpil zlodej,

ten človek zavrel bránu

a hľadal ho,

a zlodej nemal viac

kadiaľ vyjsť. Prečo?

Pretože ten človek

mal výhodné postavenie.

Preto pri výkone vlády

starodávni múdri králi

vysoko ohodnotili

morálne dokonalých

a povýšili cnostných.

Ak bol človek schopný,

hoci bol aj farmár alebo
remeselník, bol zamestnaný –
poverený
vysokou hodnosťou,
veľkoryso odmenený ,
boli mu zverené
dôležité úrady
a bol oprávnený
vydávať definitívne príkazy.
Pretože keby jeho hodnosť
nebola vysoká,
ľudia by ho nerešpektovali.
Keby jeho mzda
nebola veľkorysá,
ľudia by v neho
nemali dôveru.
Keby jeho príkazy neboli
definitívne, ľudia by
pred ním nestáli v bázni.
Dať tieto tri (pocety) cnostným
nie je tak veľa
na odmenenie cnosti,
ako privodiť úspech podniku
(vládnutia).
Preto by hodnosti
mali byť štandardizované
podľa cnosti,
úlohy pridelené
podľa úradu
a odmeny dávanej
podľa vynaloženej práce.
Keď sú odmeny rozdeľované
úmerne výsledkom,
úradníci nemôžu byť
v neustálej cti
a ľudia vo večnej pokore.
Ak je človek schopný,
povýšte ho,
ak je neschopný,
znižte jeho hodnosť.
Dajte dôležitosť
verejnému schváleniu
a zadržte odpor jednotlivcov
(vo veci výberu ľudí).
Tu je potom ten princíp.
Takže v dávných dňoch,
Yao predviedol Shuna z Fuzi,
zveril mu vládu
a svet bol v mieri.
Yu priviedol Yi z Yin Fang,

poveril ho vládnutím
a 9 oblastí sa stalo
organizovaných.
Tang priviedol
Yi Yina z kuchyne,
poveril ho vládnutím
a jeho plány boli úspešné.
Kráľ Wen priviedol
Yung Yao a Tai Tiana,
poveril ich vládnutím
a Západná krajina
preukazovala úctu.
Preto v tom období
všetci úradníci
s vysokou hodnosťou
a veľkorysou mzdou
starostlivo a úzkostlivo
vykonávali svoje povinnosti
a farmári i remeselníci
sa všetci navzájom
povzbudzovali v cnosti.
Preto odborníci
skutočne majú byť
úradníkmi a guvernérmi.
Pokiaľ boli odborníci
(vo vláde),
plány (vládcu)
neboli zmarené
a nemusel znášať
žiadne ťažkosti.
Jeho meno bolo uznávané
a dosahoval úspechy.
Jeho výnimočnosť
bola známa
a zlo sa nešírilo.
Toto všetko je vďaka
zamestnaniu odborníkov.
Preto Mozi povedal:
Cnostní, ktorí prosperujú,
musia byť povýšení
a cnostní,
ktorí neprosperujú,
musia byť povýšení tiež.
Ak je želateľné pokračovať
po cestách, akými išli
Yao a Shun,
potom povyšovať cnostných
je nevyhnutné.
Teda povyšovanie cnostných
je koreňom vládnutia.

Povýšenie cnostných II:
Mozi povedal: čo sa týka
starostlivosti o ľudí,
vládnutia v štáte
a spravovania krajiny,
vládcovia si želajú
trvalosť a stabilitu.
Prečo sa ale nenaučia,
že povýšenie cnostných
je základom vládnutia?
Ako vieme,
že povýšenie cnostných
je základom vládnutia?
Keď ctihodní a múdri
vykonávajú vládnutie,
nevedomí a pokorní
zotrvávajú ukáznení.
Keď ale nevedomí a pokorní
vykonávajú vládnutie,
ctihodní a múdri
sa stávajú spurnými.
Preto vieme,
že povýšenie cnostných
je základom vládnutia.
Starodávni múdri králi
veľmi zdôrazňovali
povýšenie cnostných
a zamestnanie schopných.
Bez zvláštnych ohľadov
voči príbuzným,
bohatým, uznávaným,
alebo dobre vyzerajúcim,
povyšovali a podporovali
cnostných,
obohacovali a ctili ich
a robili z nich
guvernérov a vodcov.
Naničhodných
držali skrátka,
vyhostili, zosadili,
degradovali a urobili z nich
robotníkov a sluhov.
Preto boli všetci ľudia
povzbudení odmenami,
obávali sa trestov
a navzájom sa usilovali
o cnosť.
Takto sa cnostní znásobovali
a naničhodných ubúdalo.
Také je povyšovanie

cnostných.
Potom títo múdri králi
pozorovali ich slová
a všímali si ich správanie,
získovali ich schopnosti
a opatrne im prideliťovali
ich úrady.
Také je zamestnávajúce
schopných.
Adekvátne,
tým, ktorí boli schopní
vládnuť krajine,
bolo pridelené
vládnutie krajine,
tým, ktorí boli schopní
spravovať súd,
bolo pridelené
spravovanie súdu
a tým, ktorí boli schopní
riadiť oblasti,
bolo pridelené
riadenie oblastí.
Všetci tí, ktorí boli
zodpovední za krajinu, súdy
a oblasti, boli teda
cnostnými danej krajiny.
Keď cnostný vládne krajine,
začína deň skoro
a chodí spať neskoro,
počúva súdne procesy
a zúčastňuje sa vládnutia.
Ako výsledok je krajina
dobře spravovaná a zákony
sú spravodlivo vykonávané.
Keď cnostný spravuje súd,
chodí spať neskoro
a vstáva skoro,
zbiera poplatky, dane
z ciest, trhov,
z produktov
z hôr, lesov,
vôd, zeme,
aby zásobil súd.
Ako výsledok,
súd je zásobený
a bohatstvom sa nemrhá.
Keď cnostný riadi oblasť,
chodí von pred východom
slnka, vracia sa po západe,
orie a seje,

sadí a kultivuje,
zbiera úrodu obilia.
Ako výsledok
obilie je hojnosť
a ľudia sú dostatočne
zásobovaní jedlom.
Preto keď je krajina
dobře spravovaná,
zákony sú dobre vykonávané
a keď je súd zásobený,
ľudia sú bohatí.
Spôsob, ktorý umožnil
múdrym kráľom
troch dynastií –
menovite Yao, Shun, Yu,
Tang, Wen a Wu –
vládnuť ríši a stát
v čele feudálnych pánov,
nebolo nič iného, než toto
(princíp povýšenia
cnostných).
Avšak ak je to len princíp,
zatiaľ čo metóda
jeho uplatnenia
nie je známa,
potom to bude stále
vyzerat' neúplné.
Preto by mali byť
ustanovené 3 pravidlá.
Aké sú tie 3 pravidlá?
Sú to:
(1) keď ich hodnosť
(tých cnostných)
nie je vysoká,
ľudia im nebudú
preukazovať úctu.
(2) keď ich mzdy
nie sú veľkorysé,
ľudia v nich
nebudú mať dôveru.
(3) keď ich príkazy
nie sú definitívne,
ľudia pred nimi nebudú
stáť v bázni.
Preto im starodávni múdri
králi dali vysokú hodnosť,
dali im veľkorysé mzdy,
zverili im dôležité úrady,
a vyhlásili ich príkazy
za definitívne.

A všetko toto bolo
uskutočnené nie len
ako odmena poddaným,
ale na naplnenie ich dôvery.
Takto sa hovorí v jednej óde:
„Prikazujem ti prevziať
starosti a starostlivosť
o svet ako o tvoj vlastný.
Učím poradie hodností
pre cnostných
a talentovaných.
Kto dokáže zvládnuť žiar
bez namáčania svojich rúk
(do studenej vody)?“
Toto je na ukážku toho,
ako vládcovia v minulosti
nemohli pracovať
bez pomáhania
podriadeným a pomocníkom.
Bolo to ako potreba
opláchnutia na zvládnutie
horúcich predmetov,
ako úľava pre ruky.
Starodávni múdri králi
sa sústreďovali
na získavanie
a zamestnávajúce cnostných
– vyznamenávali ich
vysokými hodnotami
a prideliťovali im územie –
neúnavne
do konca svojich životov.
Cnostní ľudia
na druhej strane
len dúfali, že nájdu
osvieteného vládcu,
ktorému by slúžili –
vyčerpávajúc všetky sily
štyroch končatín v službe
kráľovým záujmom –
neúnavne,
do konca svojich životov.
Keď tam boli nejaké
výnimočnosti a cnosti,
boli pripisované cisárovi.
Teda
výnimočnosť a cnosti
patrili cisárovi,
zatiaľ čo sťažnosti
a klebety boli nasmerované

voči podriadeným.
 Mier a radosť
 prebýval s kráľom,
 zatiaľ čo trápenia a žiale
 prebývali u úradníkov.
 Takýmto spôsobom
 starobylí múdri králi
 vykonávali vládnutie.
 Súčasný vládca,
 napodobňujúci starodávnych
 tiež chce
 zamestnávať cnostných
 vo vláde tým,
 že ich povýši.
 Hodnosti, ktoré sú im dávané,
 sú veľmi vysoké
 ale mzdy tomu primerane
 nezodpovedajú.
 Byť vo vysokej hodnosti
 ale dostávať malú mzdu
 nebude inšpirovať
 ľudskú sebadôveru.
 Cnostní si povedia:
 „Toto nie je
 skutočná láska ku mne,
 ale len využívanie mňa
 ako prostriedku.“
 Ako môžu ľudia byť
 láskyplní voči
 svojim nadriadeným,
 keď je s nimi zaobchádzané
 len ako s prostriedkami?
 Preto jeden
 starodávny kráľ povedal:
 „Ten, kto je príliš
 ctižiadostivý vo vládnutí,
 sa nepodelí o svoje úlohy
 s ostatnými. Ten, kto si
 nadmieru cení bohatstvo,
 neponúkne ostatným
 veľké odmeny.“
 Keď úlohy nie sú pridelené
 a odmeny nie sú rozdelené,
 možno sa pýtať, odkiaľ
 by cnostní prišli k vládcom?
 A keď cnostní nie sú
 na strane vládcov,
 naničhodníci budú
 po ich pravici aj ľavici.
 Keď sú naničhodníci

vpravo aj vľavo,
 potom chvály nepadnú
 na cnostných
 a tresty nepadnú na zlých.
 Ak vládcovia nasledujú toto
 pri vládnutí krajinám,
 rovnakým spôsobom,
 odmeny nedostanú cnostní
 a tresty nepostihnú zlých.
 Keď odmeny skutočne
 nedostanú cnostní
 a tresty nepostihnú zlých,
 potom cnostní nenájdu
 žiadne povzbudenie
 ani zlí žiadnu prekážku.
 Doma naničhodníci nie sú
 úctiví k svojim rodičom,
 a keď opustia
 svoje rodné mesto,
 nespoznajú viac
 svojich starších.
 Chodia sem a tam
 bez prekážok
 a nevšímajú si náležité
 pravidlá ohľadne pohlaví.
 Keď sú poverení
 výkonom súdu,
 budú kradnúť,
 keď sú poverení obranou
 mesta, vyvolajú vzburu.
 Keď pán zomrie,
 nebudú ho nasledovať
 a nespáchajú samovraždu.
 Keď pán musí utiecť
 z krajiny,
 nebudú ho sprevádzať
 vo vyhnanstve.
 Pri súdnych procesoch
 nie sú spravodliví
 a pri delení majetku
 sú zaujatí.
 Pri plánovaní nie sú
 nápomocní a pri výkone
 sú nevýkonní.
 Ani pri obrane nie sú silní
 ani pri útoku nevít'azia.
 Dôvod, prečo teda zlí králi
 troch dynastií, menovite
 Jie, Zhou, You, a Li
 zle vládli krajine

a rozvrátili svoje štáty,
 nebol ničím iným než toto
 (zamestnanie
 naničhodníkov).
 Prečo je to tak?
 Pretože oni rozumeli
 malicherným veciam
 ale boli nevedomí
 v dôležitých záležitostiach.